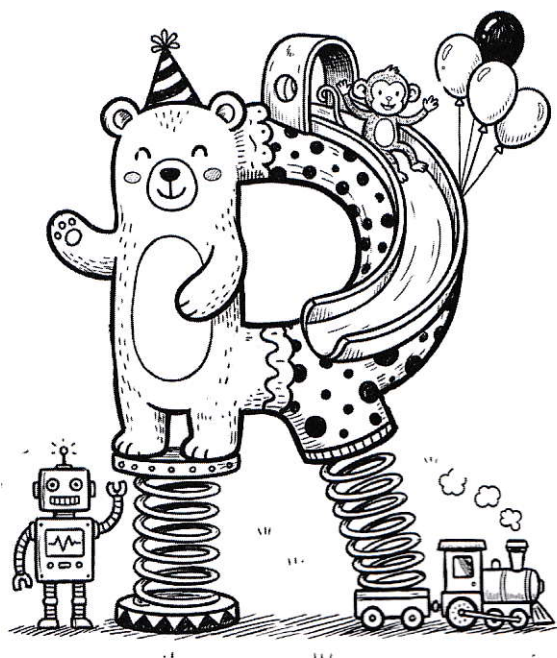

Valeria BALABAN

GHID PENTRU CORECTAREA SUNETULUI „R”

Editura ARLEQUIN

București
2026

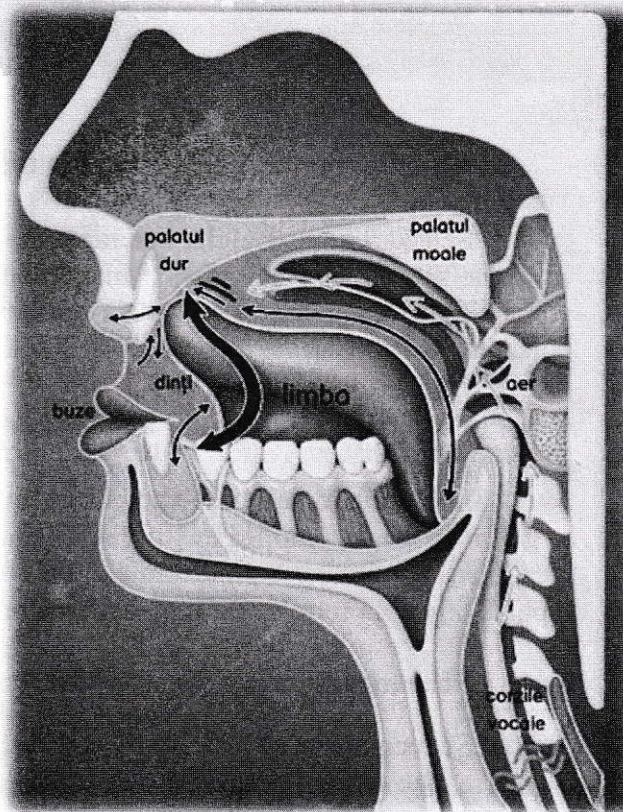
CUPRINS

Introducere.....	3
Cum să folosești acest ghid - recomandări practice.....	4
Complexitatea sunetului „R”	5
Consecințele unui „R” incorect	6
Forme mai puțin frecvente de rotacism.....	7
Protocol de Evaluare: Sunetul [R] (Rotacism)	8
Metodologia corectării sunetului /r/.....	9
Mijloace auxiliare în inducerea vibrației	11
I. Etapa emiterii sunetului	16
Derivarea sunetului „R” din alte sunete ajutătoare – versiune rescrisă.....	18
Gimnastica Limbii cu Roro	19
Radu și Rrr-ul Rătăcit.....	22
Limba leneșă și tigru adormit.....	22
Ziua Motocicletei	23
II. Etapa consolidării sunetului	24
Aventurile Ronei în căutarea lucrurilor pierdute.....	72
Jocuri pentru Conștiința Fonologică (Sunetul R)	75
Jocuri.....	77
Ghicitorile din Garajul lui Radu (Identificare și Pronunție).....	79
Ghicitori cu fructe pentru sunetul R.....	80
III. Etapa automatizării sunetului	81
Repetă propozițiile simple:.....	81
Repetă propozițiile dezvoltate:	82
Rochița Ralucăi	83
Secretul de la marginea pădurii	84
Radu și rățușca Roco	86
Marea Descoperire din Pădurea Fermecată.....	87
Aventura căpitanului Roki și a Ritei	88
Misiunea hainelor curate: echipa bunicii Rada	90
Raluca și ziua magică la mare	92
Relu și tractorul harnic	93
Radu și Azorel.....	94

I. Etapa emiterii sunetului

I. Ce facem pentru obținerea corectă a sunetului „R”?

Pentru emiterea sunetului „R”, este esențială coordonarea corectă între respirație, poziția limbii, emiterea corectă a aerului și controlul fluxului.

1. Poziționarea corectă a aparatului fono-articulator

- **Valul palatin** trebuie să fie ridicat, pentru a împiedica trecerea aerului în cavitatea nazală și a asigura un flux de aer exclusiv oral.
- **Buzele** sunt ușor întinse în poziție de zâmbet, fără încordare.
- **Maxilarele** sunt ușor depărtate, cu o **ocluzie simetrică**, fără devieri.
- **Vârful limbii** se poziționează ferm pe **alveolele superioare**, în spatele incisivilor superiori.

2. Controlul fluxului de aer

- Copilul este încurajat să **sufle puternic și constant**, astfel încât să scoată aerul corect și să favorizeze apariția vibrației vârfului limbii.
- Exercițiile de suflat pot fi pregătitoare: suflat în luminare, în pai, în morișcă, baloane de săpun etc.

3. Exerciții pentru obținerea vibrației limbii

Pentru copiii care nu pot produce spontan vibrația, se folosesc exerciții de facilitare:

- Se solicită copilului să **scoată limba printre buze** și să încerce **vibrarea vârfului limbii**, imitând vibrarea buzelor („brrrr”).
- Logopedul poate **demonstra vibrația** utilizând o **fâșie subțire de hârtie** așezată orizontal pe limbă. Sub acțiunea suflului, hârtia se ridică în sus, evidențiind fluxul de aer și vibrația.
- Se poate utiliza o **spatulă de unică folosință**, care se deplasează blând, orizontal, stânga – dreapta, sub vârful limbii, pentru declanșarea vibrației.
- Alternativ, se poate folosi **degetul copilului**, protejat cu o **mănușă chirurgicală**, pentru stimularea mecanică a vârfului limbii.
- Se pot exersa **mișcări rapide sus – jos ale limbii**, lovind alveolele, pentru pregătirea vibrației.

II. Exerciții de demonstrare și vibrație

- **Demonstrația cu hârtia:** Se pune o fâșie de hârtie orizontal pe limbă. Prin acțiunea curentului de aer, hârtia se deplasează în sus (vertical), demonstrând forța suflului necesar vibrației.
- **Demonstrația vibrației:** Logopedul folosește o spatulă pe care o mișcă orizontal (stânga-dreapta) sub limba copilului, pentru a obține vibrația, ajutat de degetul logopedului (pus într-o mânășă chirurgicală).
- **Exersarea vibrației vârfului limbii:** Vârful limbii se mișcă în stânga și în dreapta incisivilor superiori.
- **Împingerea Limbi:** Limba împinge cu putere dinții superiori și expiră aer cu putere, fără a se ridica limba.
- **Imitarea sunetului:** Se vibrează **brrr.....** de 5-6 ori pentru a înțelege ce înseamnă vibrația.
- **Obținerea vibrației:** Se pune o bucată de hârtie pe vârful limbii pentru a încerca obținerea vibrației prin suflu.

III. Exerciții de integrare (motorie și fonoarticulatorie)

- **Coordonarea motorie:** Se scurtează brațul drept sau stâng alternând, în timp ce se rostește „R”.
- **Vibrația piciorului:** Stând într-un singur picior, se imită vibrația piciorului în timp ce se emite „R”.

IV. Derivarea Sunetului „R” din alte Sunete

Se derivă sunetul „R” din sunete care au un punct de articulare comun:

- **din „L”:** Se pronunță „lilela - rirera”.
- **din „Z”:** Limba este menținută în poziția sunetului „R”, apoi se pronunță „Z” pentru a obține vibrația.
- **din „J”:** Limba este menținută în poziția sunetului „R”, apoi se pronunță „J” pentru a obține vibrația.
- **din „T” / „D”:** Se pronunță rapid și repetat: „ttttttt.... ddddddd d.... tdttdtr....”.

V. Puncte de verificare și corectare

- **Maxilarele** în timpul pronunției sunt întredeschise, iar **buzele** sunt întinse.
- **Vârful limbii** și **coardele vocale** vibrează.
- Sunetul „R” emis din alt loc al aparatului fonoarticulator este considerat incorrect.
- Se emite un sunet corect prin **poziționarea limbii în spatele incisivilor superiori**.

Derivarea sunetului „R” din alte sunete ajutătoare – versiune rescrisă

Pentru obținerea sunetului „r”, se pornește de la sunete și combinații consonantice care facilitează poziția corectă a limbii și apariția vibrației apicale.

1. T → R

Se pleacă de la un **t** articulat cu limba **lătită și bine tonifiată**, fără a fi rigidă. Limba se „aspiră” ușor ca la plescăit, atingând palatul tare, în timp ce vârful ei se apropie de alveolele superioare. La emiterea lui **t**, presiunea aerului împinge curentul expirator înainte, ceea ce poate genera vibrația vârfului limbii.

2. TD → R

Se folosesc succesiuni rapide ale grupurilor consonantice **tdt – dtd**.

- Vârful limbii atinge foarte ușor dinții superiori în timpul pronunțării lui **d**.
- Maxilarul inferior rămâne stabil.
- Marginile laterale ale limbii trebuie să fie lipite de molari superiori.
- Prin repetare ritmată, vibrația poate apărea spontan

3. TD → R (variantă repetată)

Aceleași grupuri consonantice **tdt – dtd** se rostesc într-un ritm alert, cu aceeași poziționare controlată a limbii. Succesiunea rapidă creează condiții pentru trecerea către sunetul „r”.

4. Tranziție prin cuvinte cu „tr”

Se exersează pronunțarea în șoptă, lejeră, a lui **t–d** în cuvinte care încep cu **tr**: *trage, trei, tren*

Dacă copilul poate emite corect aceste cuvinte, se accentuează articularea lui **d**, care ulterior este transformat treptat în **r**. Exercițiul se realizează **pasiv**, fără ca copilul să fie conștient că se urmărește formarea lui „r”.

5. D → R

Se pornește de la un **d** sonor, prelungit (*ddd... dddd...*). Curentul de aer pătrunde sub vârful limbii și în zona anterioară a palatului tare, generând un sunet „mârâit” cu vibrații apicale puternice. Acest sunet se poate continua cu un **n** prelungit, formând tranziția **d–n**.

6. Z → R

Dintr-un **zzz** prelungit, cu gura larg deschisă și maxilarul ușor coborât, se ridică brusc vârful limbii. Pentru a facilita, se poate folosi un deget introdus sub limbă, pentru a stimula vibrația.

7. J → R

Pornind de la un **j** prelungit, se urmărește intensificarea vibrației și transformarea treptată în **r**.

8. R labial → R (varianta 1)

Se produce un **r labial**, cu vârful limbii împins între buze. Ulterior, limba se retrage ușor în spate, dar continuă să vibreze. În momentul apariției vibrației, se coboară buza sau întregul maxilar inferior, transferând treptat vibrația către limbă.

9. R labial → R (varianta 2)

Se obține inițial un **r labial**, cu vârful limbii între buze și o retragere ulterioară a limbii, care rămâne în mișcare. După apariția vibrației labiale, se coboară buza și maxilarul inferior. Buza superioară poate continua să stimuleze vibrația limbii, care apoi se repoziționează la nivelul **alveolelor incisivilor superiori**.

10. Stânga → Dreapta

Se pornește de la un **r nesonor**. Apoi se expulzează un curent de aer scurt, puternic, care poate induce vibrația apică necesară pentru **r**.

11. L + H → R

Din poziția de articulare a lui **l**, se emite brusc un **h** puternic. Repetarea prelungirii a secvenței *le-le-le...* se transformă apoi în *re*, folosește o ușoară apăsare pe bărbie pentru a modifica fluxul aerian și poziția limbii.

Gimnastica Limbii cu Roro

1. Încălzirea (Mobilitate)

- **„Roro se spală pe dințișori” (Curățarea dinților)**
 - *Cum se face:* Copilul plimbă vârful limbii pe suprafața dinților de sus (exterior și interior), ca și cum ar fi o periuță de dinți.
 - *Poveste:* „Rățușca Roro a mâncat și acum își curăță ciocul. Hai să curățăm și noi dinții de sus: stânga-dreapta, stânga-dreapta!”
- **„Ceasul din Garaj” (Pendulul)**
 - *Cum se face:* Limba iese din gură și se mișcă ritmic de la un colț al gurii la celălalt, fără a atinge buza de jos.
 - *Poveste:* „În garajul lui Radu este un ceas mare. Tic-tac, tic-tac! Hai să mișcăm limba la fel de precis ca ceasul.”

2. Ridicarea Limbii (Esențial pentru R)

- **„Căluțul Vesel” (Galopul)**
 - *Cum se face:* Copilul ține gura deschisă și pocnește/lipăie din limbă, imitând sunetul copitelor de cal. Bărbia nu trebuie să se miște (o puteți ține ușor cu mâna).
 - *Poveste:* „Roro a întâlnit un căluț. Cum face căluțul când aleargă? *Cloc-cloc-cloc!* Hai să facem tare, să se audă până în tavan!”
- **„Ciupercuța” (Ventuzarea)**
 - *Cum se face:* Copilul lipește toată limba de cerul gurii (palat) și o menține acolo câteva secunde, ca o ventuză. Așa de sub limbă (frâul) trebuie să se întindă vizibil.
 - *Poveste:* „A început ploaia! Roro s-a ascuns sub o ciupercă mare. Hai să facem o ciupercă din limbă! O lipim sus și stăm așa: 1, 2, 3... Gura deschisă, limba sus!”

3. Pregătirea Vibrației

• „Curcanul înfuriat”

- *Cum se face:* Se scoate limba lată printre buze și se suflă, făcând un sunet *bl-bl-bl-bl*. Ajută la relaxarea vârfului limbii.
- *Poveste:* „Roro l-a supărat pe domnul Curcan. Curcanul face: *Bl-bl-bl!* Hai să facem și noi, să relaxăm limba.”

• „Ciocănitorea” (sau Mitraliera) – *Cel mai important exercițiu!*

- *Cum se face:* Copilul deschide gura, ridică vârful limbii în spatele dinților de sus (în „alveole”) și rostește rapid și sacadat sunetul **D** sau **T**: *D-d-d-d-d* sau *T-t-t-t-t*.
- *Truc:* Spune-i să lovească „bubițele” din spatele dinților.
- *Poveste:* „Tractorul lui Radu e stricat. Roro ia un ciocan și bate un cui: *D-d-d-d-d!* Lovește tare, sus, în spatele dinților! Mai repede: *D-d-d-d!*”

Sfat important

Sunetul R apare din vibrație. Dacă copilul nu reușește să vibreze limba, nu îl forțați să spună „R” direct, pentru că îl va pronunța greșit (din gât – R graseiat).

Folosiți **metoda derivării**:

Puneți copilul să facă exercițiul „Ciocănitorea” (**D-d-d-d** rapid, cu limba sus) și, în timp ce face asta, rugați-l să sufle aer puternic peste limbă. Deseori, *D-d-d* se transformă natural în *Drrr*.

Metoda derivării este „bagheta magică” în logopedie. Ideea este simplă: nu îi cerem copilului să spună „R” (pentru că nu poate încă), ci îi cerem să spună sunete pe care le poate pronunța, dar care obligă limba să stea în poziția corectă pentru R.

Sunetul care ne ajută cel mai mult este **D**, dar un D pronunțat cu limba sus, în spatele dinților (în „cerul gurii”).

Iată combinațiile speciale. Faceți-le sub formă de joc, împreună cu Radu și Roro:

1. Exercițiul „mitraliera” (D-D-D rapid)

Acesta este exercițiul de bază. Copilul trebuie să lovească rapid cu vârful limbii în spatele dinților de sus (alveole), ținând gura întredeschisă.

- **Instrucțiune:** „Deschide gura ca un zâmbet larg. Lovește cu vârful limbii bubițele din spatele dinților de sus și spune:”
- **Seriile:**
 - Dă - Dă - Dă - Dă (rar la început, apoi din ce în ce mai repede)
 - Dî - Dî - Dî - Dî
 - De - De - De - De

Secretul: Când prinde viteză, spune-i să sufle aer puternic peste limbă în timp ce spune: „Dă”.

Atunci se va auzi un mic *D-rrr*.

2. Exercițiul „Explozia” (T-D)

Combinăția dintre **T** și **D** creează o presiune a aerului care ajută vârful limbii să vibreze singur.

- **Povestea:** „Tractorul lui Radu scoate scânteii! Face o explozie mică!”
- **Combinățiile (se pronunță legat și cu putere):**
 - Tda... Tda... Tda... (Accentul cade pe A)
 - Tde... Tde... Tde...
 - Tdi... Tdi... Tdi...
 - Tdu... Tdu... Tdu...

Jocul vitezei: Începeți rar (*T....Da*) și apropiați sunetele până devin unul singur (*Tda!*). Repetat foarte repede, *Tda* devine *Tra*.

3. Exercițiul „Cuvintele Păcălite” (Înlocuirea)

Acesta este preferatul copiilor. Îi spunem copilului că limba noastră s-a stricat și a uitat să spună R, așa că îl înlocuim cu D.

Trucul: Dacă spui cuvântul modificat foarte repede, urechea îl va auzi ca pe un R corect. Spuneți-le în ritm alert:

- În loc de **Râu** - spune **Dâu**
 - *Repetă:* „Dâu, dâu, dâu, dâu!” (Rapid!)
- În loc de **Rac** - spune **Dac**
 - *Repetă:* „Dac, dac, dac, dac!”
- În loc de **Racheta** - spune **Dacheta**
 - *Repetă:* „Dacheta, dacheta, dacheta!”
- În loc de **Ramă** - spune **Damă**
 - *Repetă:* „Damă, damă, damă!”

4. Exercițiul „Cântecul Tobei” (Alternanța)

Folosim silabe care mută limba rapid sus-jos.

- Te-De, Te-De, Te-De
- Ti-Di, Ti-Di, Ti-Di
- Tot-Dot, Tot-Dot (Aici limba lucrează intens).

!!!! Reguli de aur:

1. **Gura deschisă:** Dacă copilul ține gura aproape închisă, D-ul va fi „moale” și nu va vibra. Rugați-l să zâmbească larg în timp ce spune silabele.
2. **Răbdarea:** Vibrația (bâzâitul limbii) poate apărea accidental la început. Când auziți un mic „bâzâit” sau sâsâit în timpul lui D, opriți-vă și lăudați-l: „Ai auzit? Acolo a fost motorul!”.
3. **Nu cereți „R”-ul:** Nu îi spuneți „Zi Racheta”. Spuneți-i „Zi Dacheta foarte repede”. Reduceți presiunea, iar rezultatul va veni natural.

Următorul pas: Odată ce copilul reușește să scoată un mic „bâzâit” folosind metoda cu „D”, repetați o listă de cuvinte scurte care încep cu grupurile **TR** și **DR** (ex: tren, drum) pentru a consolida sunetul. Aceasta este cea mai ușoară cale de a fixa sunetul în cuvinte.